

DEZVOLTAREA ÎNTEPRINDERILOR MICI ȘI MIJLOCII ȘI ROLUL ACESTORA ÎN ECONOMIA REPUBLICII MOLDOVA

Lilia DUMBRĂVEANU, as. univ., mrd.,
Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți

Abstract: *Small and medium enterprises play an important role in the economy of our county, which determines to study in details the results achieved by them, as a rapid increase of their number has been lately observed. The respective sector of national economy can make a substantial contribution to the Gross Domestic Product, enhance employment opportunities and stimulate export growth. In conditions of a market with a strong competition small and medium enterprises are able to react flexibly and to adopt themselves quickly to cyclic and structural economic changes. From this point of view a well-developed sector of small and medium enterprises can contribute to stability strengthening and macroeconomic growth in the country.*

Key words: *small and medium businesses, gross domestic product, structural economic change.*

Businessul privat în Republica Moldova a început să apară și să se dezvolte pe la sfârșitul anilor '80, după liberalizarea gorbaciovistă. Primele semne de viață a privaților au apărut odată cu fondarea primelor cooperative. Acestea din urmă au dispărut cu timpul, în locul lor apărând SRL-uri, Societăți pe Acțiuni, Întreprinderi Individuale. După demararea privatizării pământurilor, au apărut și Gospodăriile de fermieri, Asociații etc.

Scopul tuturor celor care au inițiat afaceri proprii a fost câștigarea unui ban propriu, într-o afacere proprie. Și iată de aici au început problemele. Primele probleme au fost de mentalitate. Oamenii primeau foarte greu noul fenomen economic – businessul privat. De obicei, „particularii” erau priviți cu suspiciune ca niște afaceriști și demolatori ai sistemului. Dar această stare de suspiciune a fost depășită destul de repede, odată cu prosperarea primelor și apariția multora care doreau să aibă afaceri proprii.

Aceste probleme păreau la prima vedere ușor de rezolvat după ce au apărut altele, cu mult mai complicate, și care durează până în ziua de astăzi – relațiile cu statul, adică cu instituțiile de stat.

Brusc, statul a început să se intereseze foarte mult de activitatea businessului privat. Și asta în condițiile în care destul de mult timp nici nu l-a observat. A apărut și o patologie nouă la organele statale – frica cronică ca nu cumva cetățenii să se îmbogățească prea tare. Și au început a pune piedici: impozite mari, controale frecven-te, cerințe igienice exagerate, standardizate, licențiere, autorizații etc.

Pentru niște întreprinderi mari aceste lucruri erau cunoscute, sau dacă nu, cel puțin foarte ușor de realizat, dată fiind puterea financiară de care dispuneau. Cu toate că istoria cunoaște cazuri când și asemenea întreprinderi dădeau faliment din cauza legislației anapoda.

O economie dezvoltată nu înseamnă altceva decât întreprinderi sănătoase, business orientat spre o dezvoltare continuă, implementarea noilor tehnologii, și cel mai important – un consumator cu putere mare de cumpărare. Or la noi, niciunul din aceste elemente nu este prezent, ceea ce și face ca să rămânem într-o economie falimentară. Consumatorul despre care vorbeam mai sus nu este altceva decât clasa medie, care, în țările dezvoltate, nu s-a altceva decât întreprinzătorii privați, oameni care au afaceri proprii mici și mijlocii.

Un alt segment, altul decât producerea, îl constituie serviciile. Oamenii singuri au înțeles că este mai convenabil să te adresezi după un serviciu la o firmă mică decât la una mare, pentru că cea mică activează într-un teritoriu restrâns, astfel, reacționând foarte repede la cererea clientului, pe când birocrăția din marile companii, cauzează totdeauna întârzieri neconvenabile.

La fel stau lucrurile și în Japonia, Taiwan și China. Mai ales, atunci când vorbim de uzinele de asamblare a tehnicii de calcul, aparatelor de uz casnic etc. Astfel, pe lângă întreprinderile mari, trăiesc 2-3, iar uneori până la 100 de întreprinderi mici.

Irlanda, care cu 10 ani în urmă, era una din țările slab dezvoltate din Europa, astăzi, este una dintre cele mai dezvoltate, tot datorită dezvoltării businessului mic.

O altă particularitate a businessului mic în statele dezvoltate este susținerea de care beneficiază din partea guvernelor. În aceeași Italie sau Irlandă, statul stimulează crearea asociațiilor de întreprinderi mici care să le reprezinte interesele, ba mai mult chiar, subvenționează activitatea lor în proporție de 70%.

La 5 august 1999, guvernul a emis o Hotărâre prin care a adoptat la nivel național Programul de susținere a micului business pentru anii 1999-2000, prelungit ulterior pentru 2001. Acesta prevedea un șir de măsuri destinate să stimuleze crearea întreprinderilor mici și să susțină întreprinderile deja existente. Desigur, majoritatea prevederilor nu au fost efectuate din lipsa resurselor financiare.

Totuși unele lucruri s-au făcut. Principalele reușite, în ceea ce privește micul business, au fost hotărârile de Guvern privind „Reglementarea controalelor activității agenților economici” și adoptarea „Regulamentului cu privire la modul de încheiere, aplicare și reziliere a acordului privind creditul fiscal pentru subiecții micului business”, precum și a Standardului Național de Contabilitate.

Date ale Ministerului Economiei și Reformelor relevă că numărul întreprinderilor mici și mijlocii înregistrate s-a majorat în anul 2000 cu 5%. În total sînt înregistrate 106719 de întreprinderi mici și mijlocii, din care cu statut de persoană fizică – 58267 și persoană juridică – 43720.

De fapt, atunci cînd vorbim despre businessul mic în Republica Moldova, avem de a face cu cîteva probleme importante.

Comportamentul persoanelor de drept atinge uneori limita anarhiei. Ei abuzează de autoritate, ca organ suprem de control, pentru a persecuta agenții economici. Interpretarea unilaterală a legislației fiscale sau atitudinea preconcepută a inspectorilor fiscali induc în eroare plătitorii de taxe. Sînt cazuri cînd agentul economic plătește mai multe taxe decît ar trebui, și chiar dacă acest lucru se știe.

Nivelul jos de coordonare între instituțiile de stat generează probleme semnificative pentru sectorul privat. De exemplu, companiile ce importă materii prime și exportă produsele creditează permanent statul. TVA deductivă acumulată la importul materiilor prime, în cazul cînd depășește TVA la livrările locale, nu poate compensa TVA la importuri pentru lunile următoare, deoarece organele vamale și Inspectoratul Fiscal nu coordonează colectarea taxelor.

Uneori, pentru deschiderea unei afaceri, pentru autorizarea unei activități, se cer mai multe acte decît sînt necesare. După cum menționam mai sus, rolul statului, în dezvoltarea businessului mic, în statele cu economii avansate, este enorm. La noi, în cele mai multe cazuri, statul nici nu știe cu ce-i poate ajuta pe micii întreprinzători.

Specificul Moldovei îl constituie lipsa mijloacelor bănești pentru investiții și o piață mică internă de desfacere. Întreprinderilor mici le este destul de greu să-și dezvolte singure afacerile, de aceea, în multe state, se procedează la încadrarea lor în executarea comenzilor de stat: lucrări de construcție, livrarea unor produse etc. La noi au fost cîteva propuneri din partea unor ateliere de încălțăminte să încalțe armata națională. Răspunsul a fost negativ pe motiv că este prea scump. De acord, dar cumpărarea încălțăminte de la o întreprindere din țară, și nu din Turcia, de exemplu, era un act de susținere a economiei naționale. Refuzul, de fapt, nu este ilegal, dar este un mod de a înțelege unilateral deciziile guvernamentale privind achizițiile publice, conform cărora ele se fac prin tender, care este cîștigat de cei care propun cele mai avantajoase condiții.

Se pare însă că, la acest capitol, mai este o problemă – comisioanele plătite funcționarilor. Ai noștri nu plătesc (pentru că n-au de unde), pe cînd unii importatori pot plăti din plin.

Fără a mai descrie și alte modalități de susținere a businessului mic, modalități care nu mai trebuie căutate, vreau să spun că, în toate acțiunile guvernamentale, se simte o frică cronică de a nu-și îmbogăți cetățenii.

Piața internă, înfim de mică, determină să ne orientăm spre piețele externe. Micii întreprinzători, desigur, nu pot singuri să-și exporte producția. De aceea este necesar asocierea lor, care tot trebuie să fie stimulată de către stat. De exemplu, Irlanda, despre care am mai vorbit, au ajuns să exporte 90% din producția de lapte și 80% din cașcavaluri tocmai prin intermediul asociațiilor de fermieri și asociațiilor fabricilor de prelucrare a laptelui. Și trebuie de spus că statul le creează toate condițiile ca ele să activeze normal, pentru că, altfel, pierderile ar fi enorme.

Aceasta se explică prin puterea mică de cumpărare a populației, lucru care a fost confirmat de mai multe ori de experți independenți. Orice s-ar produce nu poate fi vîndut sau este comercializat un volum ce nu acoperă cheltuielile pentru materia primă, electricitate, arendă etc.

Cele mai grave probleme care influențează negativ activitatea antreprenorilor sînt:

- imperfecțiunea bazei legislative a activității de antreprenariat;
- neeficacitatea sistemului de impozitare;
- dificultatea și costul ridicat al înregistrării noilor întreprinderi;
- imperfecțiunea sistemului de licențiere a activității de antreprenariat;
- dificultatea și costul ridicat al certificării și standardizării producției mărfurilor și serviciilor;
- controlul și supravegherea excesivă a activității de antreprenariat.

Cele mai dese controale sînt executate de:

1. Inspectoratul Fiscal de Stat;
2. Garda Financiară;
3. Poliția Economică;
4. Centrul de Medicină Preventivă;
5. Direcția Protecția Civilă și Apărarea împotriva incendiilor.¹

Crearea în anul 1994 a Fondului pentru susținerea antreprenariatului și dezvoltarea businessului mic în Republica Moldova, fiind împrumutat de către Guvern de a se ocupa cu diferite tipuri de activități (creditarea businessului mic; garantarea creditelor; studierea, deservirea informațională și consultativă a antreprenorilor mici; realizarea și coordonarea politicii de stat de susținere a businessului mic), nu și-a realizat pe deplin misiunea. Pe întreaga perioadă de activitate Fondul a eliberat doar cîteva zeci de credite, celelalte funcții rămînd nerealizate. În perioada 1999-2000, finanțarea de către Fond a susținerii și a dezvoltării micului business,

¹Hotărîrea Guvernului privind „Reglementarea controalelor activității agenților economici”, 2001.

practic, s-a întrerupt: multe din întreprinderile înregistrate așa și nu și-au început activitatea antreprenorială din lipsa de capital inițial, altele falimentează sau, din cauza impozitelor exagerate, completează businessul «tenebru».

Problemele principale cu care se confruntă ÎMM pot fi sistematizate astfel:

1) Decapitalizarea acestora ca urmare a inflației, fenomen care a condus la reducerea substanțială a capacităților de producție;

2) Incapacitatea de plată, care duce la faliment;

Au ieșit în evidență unele lacune privind:

1) imperfecțiunea actelor normative ce reglementează activitățile antreprenoriale;

2) concentrarea activității Fondului asupra executării unei singure funcții - asistență financiară, accentul fiind pus asupra unei singure surse de finanțare - bugetul de stat;

3) lipsa controlului asupra acordării, utilizării raționale și al rambursării creditelor;

4) lipsa transparenței și controlului asupra activității Fondului care a condus la încălcarea Regulamentului privind condițiile și ordinea acordării creditelor și subsidiilor cu înlensiri;

5) inexactitatea rolului central al Fondului: aceasta este o instituție, fie care se ocupă exclusiv de acumularea și de repartizarea resurselor financiare, fie care trebuie să se ocupe și de coordonarea politicii de stat privind susținerea micului business; fie care efectuează creditarea directă și garantarea creditelor fie care activează prin intermediul băncilor sau altor instituții financiare;

6) lipsa unei strategii de dezvoltare a fondului și acordarea creditelor doar pe termen mediu și lung a condus la imobilizarea de resurse financiare și la reducerea vitezei de rotație a acestora, la reducerea capacității de creditare a unui număr sporit de întreprinderi.

Propunerile Asociației Micului Business, care ar impulsiona dezvoltarea întreprinderilor mici sînt:

1) Reducerea contribuției la Fondul social pînă la cota de 10% plus 1%;

2) Elaborarea și adoptarea legii privind protecția proprietății private;

3) Crearea băncilor populare pentru creditarea micului business, băncile să fie susținute de guvern;

4) Reducerea de acte necesare pentru evidența contabilă¹.

Condiții necesare pentru dezvoltarea micului business în general:

1) elaborarea unui sistem informațional ce ar digitaliza majoritatea tranzacțiilor între instituțiile publice și întreprinderi, astfel, relațiile vor deveni impersonale și vor exclude efectul negativ al implicării factorului uman; ar exclude circulația inutilă de documente și suprapunerile lor, iar controlul și verificarea vor fi simplificate considerabil; ar ridica eficiența și se vor reduce costurile;

2) serviciile de emitere a permisiunilor la toate nivelurile trebuie revizuite pentru a putea fi simplificate și reduse;

3) transferarea, acolo unde e posibil, a funcțiilor statului sectorului privat.

În afaceri, orice început este sortit eșecului dacă nu este propulsat de un aport material. Și dacă la noi începutul merge prost, mai bine zis, nu merge deloc, putem trage concluzia că sînt foarte puțini acei care pot obține această temelie, adică creditul. Băncile supraviețuiesc și prosperă din aceste credite, dar, din păcate, dobînzile mari, și condițiile impuse de bănci (gajul trebuie să depășească valoarea creditului, lipsa unei vacanțe de rambursare, foarte necesară pentru un începător), fac creditarea imposibilă pentru majoritatea întreprinderilor nou apărute.

La noi, problema se amplifică prin faptul că instituțiile bancare sînt încă destul de slabe și nu își pot permite să acorde credite oricui. Bani sînt ușor de obținut pentru cei care au deja o afacere și au mai profitat de împrumuturi de la bancă, adică au o istorie creditară. Dar ce să facem cu ceilalți? Pentru ei sînt necesare garanții. Acestea pot veni atît din partea altor agenți economici, cît și din partea statului.

Moldova-Agroindbank este printre băncile care se remarcă la capitolul creditarea afacerilor mici și mijlocii. Pînă în prezent, banca a beneficiat de un împrumut al BERD pentru creditarea businessului mic și mijlociu. Iar, începînd cu acest an, Moldova-Agroindbank a început implementarea unui produs propriu de creditare a întreprinderilor mici și mijlocii. În opinia președintelui băncii, el este mai reușit decît cele propuse, deoarece ia în considerație specificul afacerilor de la noi.

Altă bancă, care a fost printre creditorii micului business, este Victoriabank, care a obținut în 1996 o linie de credit de la BERD. Suma maximă acordată unei firme este 20000\$, iar în cazul unor proiecte atractive – 30000\$.

La începutul anului 2001, Moldindconbank a semnat cu Corporația Financiară Internațională un acord de creditare a businessului mic și mijlociu în sumă de 1,5 mln. \$. Acesta este primul proiect al CFI în sistemul financiar-bancar moldovenesc, iar împrumutul poate fi convertit în acțiunile Moldindconbank. CFI negociază proiecte similare cu FinComBank și Mobiasbancă.

Practica mondială a demonstrat că franchising-ul este unul din cele mai eficiente metode de dezvoltare a businessului. Franchising-ul este o formă deosebită de organizare a businessului, cînd o companie (franchiser sau franșizor) trimite dreptul de vînzare a produsului propriu sau a serviciului la o altă companie sau unei persoane particulare, numită franșiză sau operator.

¹Legea nr.424-XV din 16 decembrie 2004 privind revizuirea și optimizarea cadrului normativ de reglementare a activității de întreprinzător.

Pentru antreprenorul-operator, relațiile de franșiză sînt atrăgătoare prin faptul că apare oportunitatea de a deveni proprietarul unui business bine aranjat, al unei idei deja aprobate, să utilizeze o marcă comercială, un nume deja recunoscut în lume (McDonalds, Arthur Andersen, Subway, Pizza Hut etc.). Devizul relațiilor de franchising este: a fi în business de sine stătător, dar nu singur. Franchising-ul dă posibilitatea de a conduce o afacere de sine stătător, dar de a o începe cu un suport foarte util.

Sînt o mulțime de domenii în care funcționează franchising-ul: produse alimentare, restaurante, fast-food, pizzerii, servicii auto, spălătorii, servicii de închiriere, servicii hoteliere, servicii de selectare a personalului, servicii poștale, servicii imobiliare. Lideri sînt restaurantele fast-food.

Pentru economia Moldovei, factorii atrăgători ai franchising-ului constau în următoarele:

- 1) o oportunitate de intensificare a businessului mic și mijlociu;
- 2) sursă de noi locuri de muncă;
- 3) creșterea nivelului de cultură antreprenorială. Afacerile se organizează și se dirijează în conformitate cu cerințele internaționale de management;
- 4) se consolidează poziția antreprenoratului național și independența economiei naționale.

În Moldova, franchising-ul e la început de cale. Cercetări speciale, date despre situația curentă lipsesc. Sursele oficiale dau numai 2 exemple de franchising. Pentru inițierea și dezvoltarea cu succes a sistemelor de franchising în Moldova, e necesar de a spori informarea antreprenoratului despre avantajele franchising-ului, de a crește fluxul de informații despre franchising și noi variante de franșiză, formarea franșizelor naționali și, nu în ultimul rînd, comentarii legislative despre franchising.

Guvernul percepe sectorul întreprinderilor mici și mijlocii drept baza creării și dezvoltării unei economii moderne și dinamice, axate pe cunoștințe. Sectorul respectiv al economiei naționale poate aduce o contribuție substanțială la Produsul Intern Brut, sporirea oportunităților de ocupare a forței de muncă și stimularea creșterii exporturilor. În condițiile unei piețe cu o concurență puternică, întreprinderile mici și mijlocii dispun de abilitatea de a reacționa flexibil și de a se adapta rapid la schimbările economice ciclice și structurale. Din acest punct de vedere, un sector al întreprinderilor mici și mijlocii bine dezvoltat poate contribui la fortificarea stabilității și creșterii macroeconomice din țară.

Începînd cu sfîrșitul anilor '90, Guvernul, cu asistența Uniunii Europene, Băncii Mondiale și a altor donator-cheie, a realizat un șir de măsuri destinate accelerării dezvoltării sectorului întreprinderilor mici și mijlocii, prin crearea unui cadru legislativ, de reglementare și fiscal stimulator, acordării sprijinului financiar pentru dezvoltarea durabilă a micilor întreprinderi, ridicării gradului de competitivitate și stimulării dezvoltării culturii antreprenoriale. Deși aceste intervenții au avut o contribuție semnificativă asupra creșterii sectorului întreprinderilor mici și mijlocii, urmează să se întreprindă acțiuni suplimentare întru asigurarea continuității acțiunilor inițiate și dezvoltării durabile a sectorului vizat¹.

Segmentul întreprinderilor micului business este definit prin Legea nr. 112-XII din 20 mai 1994 cu privire la susținerea și protecția micului business, conform căreia întreprinderile cu un număr de angajați de pînă la 9 persoane sînt calificate drept microîntreprinderi, iar de la 10 pînă la 50 persoane – întreprinderi mici. Plafoanele sumelor anuale ale veniturilor din vînzări pentru aceste două categorii constituie, respectiv, 3 și 10 milioane de lei. La moment, în legislația în vigoare nu există o definiție a întreprinderilor mijlocii. Întreprinderile cu un număr de angajați mai mare de 50 persoane și/sau suma anuală a veniturilor din vînzări care depășește 10 milioane de lei sînt clasificate drept întreprinderi mari.

În prezent, conform datelor prezentate de Camera Înregistrării de Stat, sînt înregistrate circa 122 mii de întreprinderi cu statut de persoană fizică și juridică, care desfășoară activitate în diverse domenii ale economiei naționale și circa 272 mii de gospodării țărănești. În același timp, Biroul Național de Statistică colectează rapoarte financiare trimestriale/anuale de la circa 30 mii agenți economici (obligați să prezinte dări de seamă la Biroul Național de Statistică, în conformitate cu prevederile Hotărîrii Guvernului nr. 1476 din 14 noiembrie 2002 „Cu privire la criteriile de țineră a contabilității de către unele categorii de agenți economici”. Totodată, persoanele fizice și întreprinderile individuale ale căror mijloace fixe depășesc 350 mii de lei sau cifra de afaceri este mai mare de 1 milion de lei trebuie să prezinte dări de seamă la Biroul Național de Statistică.), din care 28 mii agenți economici corespund criteriului de subiecți ai micului business.

Analiza în dinamică a întreprinderilor micului business, care, în prezent, reprezintă circa 92% din totalul întreprinderilor din țară, reflectă o ameliorare și creștere stabilă a sectorului, datorită îmbunătățirii mediului de afaceri și perfecționării cadrului regulator ce ține de activitatea antreprenorială. Datele statistice existente confirmă progresul realizat de întreprinderile micului business în ceea ce privește numărul de persoane angajate în sector, numărul întreprinderilor rentabile, veniturile obținute din vînzări etc. În acest context, este necesar de menționat că, în perioada anilor 2002-2004, numărul agenților micului business s-a majorat cu peste 5,7 mii întreprinderi, creștere favorizată atît de majorarea numărului întreprinderilor mici cu circa 873 unități, cît și a microîntreprinderilor cu circa 4,8 mii unități.

¹ Hotărîrea Guvernului privind adoptarea la nivel național a Programului de susținere a micului business pentru anii 1999-2000, prelungit ulterior pentru 2000, 5 august, 1999.

Tabelul 1. Analiza rezultatelor activității întreprinderilor pe parcursul anilor 2002-2004

Anul	Numărul total al întreprinderilor	Numărul întreprinderilor micului business		Cota întreprinderilor micului business în numărul total al întreprinderilor, %	Cifra de afaceri a sectorului întreprinderilor micului business, mil. lei	Cifra de afaceri / numărul total al întreprinderilor micului business, mii lei	Rezultatul financiar al întreprinderilor micului business, mil. lei	Cota întreprinderilor micului business care au obținut profit, %	
		Total	inclusiv						
			Micro-întreprinderi						Întreprinderi mici
2002	24 685	22 138	17 760	4 378	89.68	10 833	489	-242	35
2003	25 667	222 928	18 168	4 760	89.33	13 443	586	215	38
2004	30 335	27 831	22 580	5 251	91.68	19 930	716	356	39

Indicatorii pe tipuri de activități evidențiază comerțul pe primul loc în activitatea agenților micului business (45%), fiind urmat de industria prelucrătoare și extractivă (13%) și tranzacții imobiliare (12%). După formele de proprietate, întreprinderile din sectorul micului business sînt create cu capital privat în proporție de 91%, capital public – 2%, capital străin – 2% și capital mixt – 5%.

În aspect teritorial, municipiile Chișinău și Bălți dețin prioritate după numărul de întreprinderi, cifra de afaceri obținută și numărul de salariați.

Din punct de vedere al aportului sectorului la asigurarea populației cu locuri de muncă, analiza în dinamică denotă că, pe parcursul anilor 2002-2004, numărul persoanelor care activează în sector a crescut cu circa 43 mii de persoane, în prezent depășind 170 mii de persoane, ponderea în totalul salariaților din republică constituind circa 30 la sută.

În perioada 2002-2004, sectorul micului business a continuat să crească rapid, cifra de afaceri obținută de întreprinderile vizate a înregistrat o majorare de 9 mlrd. lei, în prezent, cota ei pe republică constituie 26%.

Merită a fi subliniat faptul că, pe parcursul anilor 2003-2004, rezultatele financiare, obținute de agenții micului business, s-au îmbunătățit considerabil în comparație cu anii precedenți. Astfel, începînd cu anul 2003, sectorul devine rentabil și înregistrează un sold pozitiv de 215 milioane de lei, tendință menținută și pe parcursul anului 2004, rezultatul financiar obținut constituind cumulativ 356 milioane de lei.

Pe parcursul anului 2004, 11 mii de întreprinderi au obținut profit (față de 8 mii de întreprinderi în anul 2002), ceea ce reprezintă 87% din totalul întreprinderilor rentabile din țară.

Este necesar de evidențiat faptul că, în anul 2004, cele mai rentabile activități au fost construcțiile (184 mii de lei/întreprindere), tranzacțiile imobiliare (151 mii de lei/întreprindere) și industria prelucrătoare (100 mii de lei/întreprindere). Or cele mai mari pierderi, în medie pe întreprindere, au fost înregistrate în industria prelucrătoare – 108 mii de lei, fiind urmate de agricultură – 54 mii de lei.

Rezultatele menționate pun în evidență necesitatea de modernizare a întreprinderilor, ceea ce presupune investiții majore, precum și o abordare specială din partea statului a sectorului vizat.

Barierile existente în dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii ar putea fi redată prin afirmațiile care urmează. Începînd cu anul 1992, Moldova a înregistrat o creștere constantă a numărului întreprinderilor mici și mijlocii. În pofida acestui fapt, ponderea mică a numărului total de persoane angajate în sector și a venitului înregistrat este o dovadă a capacităților reduse de dezvoltare a antreprenoriatului, precum și a unui mediu de afaceri inadecvat.

Ca urmare a unor studii asupra sectorului, efectuate de către Guvern și experții străini, și a consultării organizațiilor neguvernamentale, de reprezentare a intereselor agenților micului business și a antreprenorilor, drept bariere-cheie, ce persistă în activitatea sectorului întreprinderilor mici și mijlocii, au fost identificate:

- cadrul regulator ineficient;
- accesul limitat la resurse financiare și informaționale;
- competitivitatea joasă a întreprinderilor naționale pe plan internațional;
- nivelul scăzut al aptitudinilor antreprenoriale și infrastructura de suport în afaceri slab dezvoltată.

Întru soluționarea problemelor de reglementare, Guvernul a lansat procesul de reformare a cadrului regulator respectiv, a fost adoptată Legea nr. 424-XV din 16 decembrie 2004 privind revizuirea și optimizarea cadrului normativ de reglementare a activității de întreprinzător, implementarea căreia are drept scop revizuirea structurii instituțiilor publice cu funcții de reglementare și a bazei legislativ-normative de reglementare a activității antreprenoriale. Activitățile în cauză se înscriu în prima etapă a reformei care va continua cu stabilirea unui sistem nou, construit pe baza principiilor de bună guvernare, conform cărora accentul va fi pus pe evaluarea impactului regulator al actelor legislative și normative.

Activitățile în cauză sînt necesare întru simplificarea structurii și numărului procedurilor administrative la care este supus antreprenorul la diferite etape ale ciclului de viață a afacerii, efectul urmărit fiind reducerea „costului desfășurării afacerii”.

Prin operarea modificărilor și a completărilor la legislația în vigoare, au fost acordate facilități fiscale micului business, investitorilor locali și străini, create condiții stimulatorii pentru inițierea și dezvoltarea afacerilor. A fost optimizată procedura de înregistrare a întreprinderilor, în prezent, Guvernul intenționează să simplifice cerințele de raportare pentru subiecții micului business. În continuare este necesară optimizarea procedurilor de import și export, în scopul facilitării transportului și comerțului prin reducerea costurilor administrative în comerțul intern și extern.

În perioada anilor 2002-2005, s-a îmbunătățit, de asemenea, accesul la finanțe. În ultimii trei ani s-a înregistrat o creștere de trei ori a volumului creditelor acordate de către sectorul bancar, iar ratele dobânzii s-au redus cu circa 10 puncte procentuale în termeni reali.

În același timp, Guvernul a întreprins acțiuni de reanimare a Fondului pentru Susținerea Antreprenoriatului și Dezvoltarea Micului Business, instituit prin Hotărârea Guvernului nr. 659 din 21 octombrie 1993. Banca Europeană pentru Reconstrucții și Dezvoltare și Corporația de Finanțare Internațională au acordat băncilor comerciale locale linii de credit destinate micului business, un șir de organizații, precum „ProCredit”, „Corporația de Finanțare Rurală” și „Microinvest”, oferă credite microîntreprinderilor și întreprinderilor mici, în regiunile țării activează 510 asociații de împrumut și economii. În anul 2004, a fost adoptată Legea nr. 280-XV din 22 iulie 2004 privind organizațiile de microfinanțare, menită să faciliteze dezvoltarea acestui segment al pieței financiare.

Totuși, accesul la credite a întreprinderilor mici este scăzut, acestea confruntându-se cu probleme comune de slabă capitalizare; lipsa gajului, experiența limitată în utilizarea creditelor, rate înalte ale dobânzii și accesul limitat la informația financiară de consultanță.

Un alt aspect care urmează a fi menționat este cultura antreprenorială slab dezvoltată în pofida creșterii considerabile a numărului întreprinderilor mici. Deși comunitatea donatorilor continuă să acorde asistență pentru dezvoltarea serviciilor de consultanță în afaceri pentru microîntreprinderi și întreprinderile mici, iar Guvernul a modificat planurile de studii secundare ale școlilor profesionale și ale instituțiilor de învățământ superior, introducând discipline specializate în domeniul antreprenoriatului, totuși sectorul rămâne subdezvoltat. Există foarte puțini prestatori de servicii de consultanță în afaceri de calitate, capabili să desfășoare o activitate durabilă fără sprijinul donatorilor, în același timp, întreprinderile duc lipsă de informație și servicii profesionale de consultanță.

În majoritatea cazurilor antreprenorii, îndeosebi, cei mici, care au o strictă necesitate de instruire, nu conștientizează această necesitate, în consecință, centrele de instruire și consultanță nu pot supraviețui din cauza cererii mici pentru produsele fabricate și serviciile prestate. O creștere eventuală a cererii pentru acestea fiind în stare să condiționeze dezvoltarea lor și să scadă prețurile la serviciile prestate.

Totodată, în prezent, rămâne a fi joasă competitivitatea întreprinderilor mici din Moldova. Întru ameliorarea situației, Guvernul, cu sprijinul comunității donatorilor, a susținut eforturile întreprinderilor mici de a pătrunde pe piețele externe, în special, ale Comunității Statelor Independente, facilitând participarea la târgurile internaționale. S-au depus eforturi întru consolidarea legăturilor dintre instituțiile de cercetare-dezvoltare și de învățământ superior și sectorul privat. Au fost întreprinse acțiuni de familiarizare a antreprenorilor cu procedurile de obținere a protecției proprietății intelectuale, transmitere a drepturilor de proprietate intelectuală, fiind simplificate procedurile de eliberare a patentelor.

Un alt aspect important în dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii este gradul de utilizare a tehnologiilor informaționale de comunicații. Actualmente, deși există un număr de companii prestatoare de servicii Internet de viteză mare, utilizarea informației și a tehnologiilor de comunicații în business mic rămâne la un nivel scăzut. Sînt puține evaluări ale implicării întreprinderilor din Moldova în e-business (comerțul electronic), iar procesul de implementare a unui set mai larg de servicii de e-Guvern (Guvernul electronic) se află la o etapă incipientă.

O condiție indispensabilă a renașterii economiei Republicii Moldova, în relațiile de piață, devine dezvoltarea activității antreprenoriale: acel stil deosebit, inovator, antibirocratic, orientat spre noi căutări în dezvoltarea afacerii, spre inovație, cu scopul accelerării dezvoltării economice și obținerii profitului maximal.

În baza cercetărilor efectuate, s-au constatat următoarele momente:

1. tranziția la economia de piață în Republica Moldova este însoțită de conștientizarea faptului că dezvoltarea antreprenoriatului, în fiecare țară, își are particularitățile sale, condiționate de o serie de factori economici și sociali specifici ei. Utilizarea experienței mondiale este posibilă doar prin abordarea unei concepții specifice, generale pentru activitatea de antreprenoriat. Este foarte dificil de a adapta o experiență străină la realitatea republicii noastre în virtutea caracterului ei specific. Anume din aceste motive crește actualitatea cercetărilor științifice la nivel economic și social privitor la activitatea de antreprenoriat.

2. activitatea antreprenorială, în opinia noastră, se atribuie nu numai agenților economici privați, dar și celor ce, inițial, au activat în sectorul de stat. Concomitent, o activitate antreprenorială poate fi considerată legală, dacă a fost înregistrată în corespundere cu legislația în vigoare. Ar fi rațional ca legislația cu privire la activitatea antreprenorială să țină cont de următoarele momente:

- susținerea economică directă a antreprenorilor începători cu preponderență în sferile prioritare, prin acordare de subsidii, credite convenabile etc.;
- susținerea economică indirectă prin intermediul garanțiilor de stat în obținerea creditului, facilităților fiscale, vamale, legate de export-import;

- protecția pieței autohtone, a materiei prime;
- încurajarea activității inovatoare, raționalizatoare prin diverse metode: reducerea impozitului, asigurării obligatorii, etc.

3. integrarea reală a producerii bunurilor agricole cu industria prelucrătoare devine unul din mijloacele de bază în stabilizarea economiei, dezvoltarea ei efectivă devine. Anume acest fapt va contribui la repartizarea echitabilă a materiei prime, precum și a profitului, întrucât, în realitate, profitul revine industriașilor, dar se creează și de către fermieri.

4. riscul, în activitatea antreprenorială, devine inevitabil. Manifestarea interesului față de risc în noile condiții de gospodărire poartă un caracter firesc, întrucât responsabilitatea asupra activității desfășurate și-o asumă antreprenorul. Cu tranziția la economia de piață sporește nivelul incertitudinii în economie, iar, ca urmare, se agravează și riscul antreprenorial.

5. sursa venitului, în activitatea unităților antreprenoriale, deseori, îl reprezintă incertitudinea prezentului și viitorului. Anume în scopul obținerii unui venit, antreprenorul își asumă un risc. Incertitudinea din activitatea agenților economici este impusă întrucât constituie atributul realității obiective.

6. riscul antreprenorial este determinat de incertitudinea obiectivă a realității economice și de decizia luată de către antreprenor.

7. clasificările existente ale riscului antreprenorial nu oglindesc pe deplin multitudinea lui, de aceea considerăm rațional de a clasifica riscul antreprenorial în dependență de genurile lui.

8. succesul și nereușita unităților antreprenoriale pot fi precăutate ca interdependență a unui grup de factori externi și interni întrucât riscul este, atât obiectiv, cât și subiectiv. În condițiile concrete ale republicii, agravează riscul factorii externi, întrucât aceștia nu depind de acțiunile antreprenorului.

9. diverse metode sînt utilizate cu scopul de a atenua consecințele riscului antreprenorial. Metoda utilizată este în dependență de experiența antreprenorului, insistența în atingerea scopului vizavi de activitatea desfășurată, precum și de posibilitățile financiare de care dispune. Un rol deosebit, în optimizarea riscului antreprenorial, îi revine statului: cu cât este mai înaltă insistența antreprenorului în accelerarea dezvoltării producției, în sporirea capacităților de producție, în crearea locurilor de muncă, introducerea inovațiilor, cu atât mai mică trebuie să fie impunerea fiscală și mai înaltă protecția socială a producției autohtone, precum și crearea posibilităților în realizarea bunurilor produse.

10. o insuficiență considerabilă de informație resimt antreprenorii, de aceea este rațională crearea unui sistem informațional ce ar oferi antreprenorului prin intermediul computerului informația necesară privitor la:

- legislația în vigoare, ordinea înregistrării, reorganizării, lichidării întreprinderilor, reglementării statale, facilitățile prevăzute de legislație etc.
- starea macroeconomică a republicii, nivelul inflației, cursul valutar al leului moldovenesc, balanța de plăți și comerțul exterior;
- studiul pieței, grupele de consumatori, preferințele lor;
- disponibilitatea materiei prime, materialelor, resurselor energetice în republică.

11. scopul primordial în activitatea antreprenorilor devine - maximizarea profitului, ce e natural, întrucât dorința fiecărui individ, antreprenor, în ultima instanță, este de a spori avuția. Investițiile, în activitatea antreprenorilor, s-au plasat pe ultimul loc fapt ce ne îngrijorează întrucât investițiile au rolul de multiplicator.

12. trecerea la noul sistem economic a schimbat radical orientările valorice, economice, politice, interesele și cerințele antreprenorilor. Antreprenorii și-au orientat activitatea spre inovații. Producerea bunurilor și a serviciilor de o înaltă calitate, cu noi performanțe, cu cheltuieli minime devine problema cheie a antreprenorilor. Cu regret, valorile antreprenorilor nu sînt echilibrate, cele sociale și morale s-au plasat pe ultimul loc. Este necesar de a stimula motivarea condiționată de realizarea unor succese deosebite în muncă.

13. o reorientare a antreprenorilor spre protecția socială a consumatorilor, spre ridicarea nivelului de pregătire a cadrelor, actualmente, este necesară. Este rațional de a mări cerințele față de societățile pe acțiuni și sectorul privat pentru pregătirea specialiștilor și majorarea salariilor în scopul sporirii cointeresei acestora.

14. prognozele experților în problema antreprenoriatului denotă faptul că printre măsurile ce s-ar putea întreprinde în scopul de a îmbunătăți starea antreprenoriatului și a economiei în ansamblu se pot enumera:

- stimularea interesului producătorului;
- reducerea cotei impozabile;
- stimularea întreprinderilor ce utilizează inovații;
- dezvoltarea zonelor de materie primă.

Rolul sectorului întreprinderilor mici¹, pentru economie, este unul important datorită impactului multidimensional pe care acestea îl au atât asupra creșterii economice, cât și asupra ocupării forței de muncă și redu-

¹Conform Legii Republicii Moldova nr. 206-XVI din 07.07.2006 privind susținerea sectorului întreprinderilor mici și mijlocii, noțiunea „întreprinderile micului business” este substituită cu noțiunea „întreprinderile mici”. Autorul consideră că aceste noțiuni sînt echivalente, deoarece posedă aceleași caracteristici cantitative și calitative.

cerii sărăciei. În Republica Moldova, micul business reprezintă circa 94% din numărul total de întreprinderi, angajând 35% din numărul total de salariați și realizând 28% din veniturile din vânzări în total pe economie.

Bibliografie:

- 1) Codul Fiscal, Chișinău, 2009.
- 2) Legea contabilității, nr. 113 – XVI din 27 aprilie 2007 // Monitorul Oficial 90 – 93 / 399 din 29.06.2007.
- 3) Legea Republicii Moldova nr. 206-XVI din 07.07.2006 privind susținerea sectorului întreprinderilor mici și mijlocii.
- 4) Legea nr. 424-XV din 16 decembrie 2004 privind revizuirea și optimizarea cadrului normativ de reglementare a activității de întreprinzător.
- 5) Legea nr. 280-XV din 22 iulie 2004 privind organizațiile de microfinanțare.
- 6) Hotărârea Guvernului nr. 1476 din 14 noiembrie 2002 „Cu privire la criteriile de ținere a contabilității de către unele categorii de agenți economici”.
- 7) „Regulamentului cu privire la modul de încheiere, aplicare și reziliere a acordului privind creditul fiscal pentru subiecții micului business”, 2001.
- 8) Hotărârea Guvernului privind „Reglementarea controalelor activității agenților economici”, 2001.
- 9) Legea nr. 112-XII din 20 mai 1994 cu privire la susținerea și protecția micului business.
- 10) Hotărârea Guvernului privind adoptarea la nivel național a Programul de susținere a micului business pentru anii 1999-2000, prelungit ulterior pentru 2000, 5 august, 1999.
- 11) SNC 4 „Particularitățile contabilității la întreprinderile micului business”. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2000, nr. 27 – 28.